

Den fælles baggrund for MAXI og EPSY, som jeg ser den

Kære STP'er!

Dette skulle være den femte og sidste portion af mit response til Jens' studiebreve. Imidlertid er der mere stof til denne portion, end jeg lige forudså, hvilket dels betyder, at den endnu ikke er færdigskrevet, og dels at den allerede er blevet temmelig lang. Jeg har derfor - som det ses ovenfor - grebet til fraktionering, og deler den sidste portion op i fire. De kommer til at fordele sig således:

4¼: Den fælles baggrund for MAXI og EPSY, som jeg ser den.

4½: Hvor EPSY er uenig med MAPSY.

4¾: 3M taxonomien kort fortalt.

5: EPSY - det grundlæggende psykiske og dets struktur.

Den fælles baggrund for MAXI og EPSY, som jeg ser den.

.....

MAXI er kun psykologisk interessant, hvis den identificerer det psykiske. Hvis MAXI identificerer det psykiske, identificerer den det som det udvalgskategorielle.¹

Det udvalgskategorielle er det, der kan fange en partikulær genstand (Ax. 8a). Enten assisteret af det sansekategorielle (Ax. 11), der ikke selv kan fange en partikulær genstand (Ax. 5). Eller - nok så vigtigt - uassisteret af det sansekategorielle.

Heraf følger, at det psykiske ikke kan identificeres med det sansekategorielle og derfor heller ikke med det sensoriske.

En sådan identifikation af det psykiske med det sensoriske (eller det sensoriskes resultanter) har været den empiristiske psykologis varemærke siden Hobbes, Locke, Berkeley og Hume, og må opfattes som en standard også i moderne psykologi. På den ene eller den anden måde er den grundforståelsen i Wundts in-

¹ Eller mere korrekt: Dette siger Jens gennem MAXI. MAXI selv siger ingenting om det psykiske. Denne interpretation eller enhver anden interpretation skal extra-systemisk knyttes til MAXI. Min diskussion af MAXIs ursemantik er i sig selv en sådan interpretation. I sit psykologiske arbejde (MAPSY) knytter Jens MAXIs udvalgs kategorier til det psykiske; en anden kunne dog, hvis vedkommende ønskede det, knytte det psykiske til MAXIs sansekategorier (og ville dermed være i overensstemmelse med psykologiens mainstream.) Bemærk igen, at MAXI er temmelig indifferent over for interpretationer. I hvert fald på overfladen, for jeg hævder, at hvis MAXI psykoanalyseres, så finder man ursemantikken.

trospektionistiske psykologi, i Gestaltpsykologien, i Behaviorismen (hvor det sensoriske prioritet udtrykkes i termer af stimulus og response), i den funktionalistiske psykologi, og i kognitiv science.

Påstanden er med andre ord, at de mange forskellige retninger i mainstreampsykologien, der (mere eller mindre konsekvent) deler det sansekategorielle udgangspunkt *have somehow missed the point!*

Det problem, som Jens påviser gennem MAXI, nemlig at det sansekategorielle ikke kan fange partikulære genstande, blev identificeret meget tidligt. Den klassiske fremstilling er David Humes. Han siger, at det sensoriske ikke kan identificere andet end rækkefølger eller kombinationer af indtryk. Det kan ikke identificere genstande.

Da det sensoriske iflg. Hume heller ikke formår at give os tid og rum som udstrækning og heller ikke kausalitet, så betyder det, at det sensoriske *ikke* kan anbringe os i den *verden*, vi kender os omgivet af.

Heraf følger den (anti-videnskabelige) skepticisme i Humes erkendelsesteori (epistemologi), som henholdsvis Thomas Reid og Immanuel Kant prøver at finde udveje for. Reid gennem et filosofisk forsvar for common sense som erkendelsens udgangspunkt, og Kant gennem de transcendentale anskuelsesformer og kategorier. (Det er Hume, der i sin tid overbeviste mig om, at det psykiske *ikke* kan identificeres med det sensoriske og derfor må være førsensorisk i en eller anden forstand).

Den videnskabelige psykologi er i høj grad filosofisk nonchalant og har antaget sin sensoriske grundantagelse uden småligt hensyn til Humes påvisning. Men Hume har ret. Og det Hume har ret i, er det som MAXI siger om det sansekategorielle. (Hvilket vakte min første interesse for MAXI):

Dette argument har imidlertid gyldighed: Hvis det sensoriske ikke kan give os den verden, vi kender, så kan det sensoriske ikke udtømme vores kendskab til verden. Vi må derfor lede efter, hvad der yderligere skal til som det, der giver os verden.

Og det kan naturligvis kun være det, som MAXI identificerer som det udvalgs-kategorielle. (For MAXI gør det sansekategorielle og det udvalgs-kategorielle til et udtømmende sæt. Jvnf. påstanden om, at der findes et maksimalt SU-rum).

Iflg. MAXI er det sensoriske foreneligt med identifikationen af partikulære genstande. Nemlig som deltager i fællesmængden mellem det sansekategorielle og det udvalgs-kategorielle (Ax. 11). Her er det sensoriske imidlertid parasitisk på det udvalgs-kategorielle, og sådan forholder det sig også i psykologien. På trods af sin sansekategorielle bias er psykologien udmærket i stand til at beskæftige sig med både enkelting og verden, fordi den tavst og selvfølgeligt baserer sig

på eller bliver båret af det sansekategorielle upåagtede udvalgskategorielle ledsager. (Hvem lægger mærke til caddyen?).²

Påvisningen af det udvalgskategorielle som genstands- og verdenserkendelsens grund er således ikke en epokegørende nyopdagelse. Det er blot en identifikation og sprogliggørelse af det, som vi i vores naturlige omgang med verden har som udgangspunkt og tager for givet. Det svarer egentlig til at opdage, at vi taler i prosa. I den forstand er det dybt trivielt eller banalt. Det dybt trivielle er til gengæld netop *dybt* og det, det er allersværest at få øje på. Og det har efter min opfattelse altid været psykologiens store problem. Men det kan der rådes bod på. (I hvert fald hvis vi læser Piet Heins smæderim som en anvisning: "En psykolog er en, der i sit ansigts sved, studerer det, som alle ved!").

Hvis vi siger, at det psykiske er betegnelsen for det forhold, at *verden* gives for os med *enkelthing* og *egenskaber*, så svarer det grundlæggende til det udvalgskategorielle. Vi kan altså sige, at *det udvalgskategorielle = det psykiske*.

For at give dette synspunkt tid til at fæstne sig kan man lave en lille von Uexküllsk øvelse. Jacob von Uexküll lavede en lang række rekonstruktioner af, hvordan verden måtte være givet for forskellige dyrearter. Det vil sige, han forsøgte at rekonstruere (gøre sig en idé om) forskellige dyrearters *fænomenologi* (fænomenologien er læren om, hvordan verden er givet for eller fremtræder for et subjekt). Efter min opfattelse er et sådant projekt ikke så vilkårligt, som det umiddelbart kan lyde. Undersøger man en dyrearts relevante omverden (hvad den kan interessere sig for), grænserne for dens adfærdsmuligheder (hvad den evner at gøre), og arten af og begrænsningerne i dens sensoriske udstyr (hvad den kan diskriminere), så kan man udtale sig om, hvordan verden *i bedste fald* kan være givet for den. (Og hvorfor skulle dyret ikke være i nærheden af sit bedste? Prøv at svare på det, men bemærk, at almindelig skepticisme ikke udgør noget kvalificeret svar.). I hvert fald bliver det tydeligt ud fra von Uexkülls analyser, at verden må være givet forskelligt for forskellige arter. OK, lad os nu lave denne øvelse: Hvordan mon verden kan være givet for en sten? Vores intuition plus lidt eftertanke efterlader kun dette rimelige svar: Verden kan ikke være givet for en sten. Dvs. at sten overhovedet ikke (i en epistemisk forstand) eksisterer i en verden af enkelthing og egenskaber. Hvad med en lysstråle? Helt

² Dette gælder selvfølgelig kun, når psykologien beskæftiger sig med sit realvidenskabelige *genstandsfelt*. Når den kaster sig ud i epistemologiske refleksioner, hvad den uafledigt gør, så slår den sensoriske (empiristiske) bias igennem med fuld musik og medfører de for en realvidenskab kuriøse betragtninger om erkendelsens ubodelige relativitet og subjektivitet og om det håbløse i at erkende verden, som den er ud over sanseindtrykkene (eller - i overensstemmelse med sidste mode – ud over de sociale diskurser).

det samme gælder for den³. Hvad med en kaffekop? Det samme. Øvelsen fortæller os altså, at der er nogle ting, som verden ikke kan være givet for, og andre ting (f.eks. os selv og orme), som verden kan være givet for. Det er denne *givet-for-hed*, som vi henviser til med betegnelsen *det psykiske*, og som vi knytter til det *udvalgskategorielle*.

Via omtalen af fænomenologi kan vi i øvrigt foretage endnu en tilknytning. Fænomenologi er læren om givet-for-hed, og det forhold, at der overhovedet er noget-givet-for kaldes *intentionalitet*. Faktisk omtales fænomenologi som læren om intentionalitet. Amerikanerne kalder intentionalitet for *aboutness*, der fikst fanger det forhold, at noget er givet for *X*. Traditionelt er det bevidstheden, der sættes på *X*'s plads, dvs. noget er givet for bevidstheden, eller bevidstheden er *om noget* (aboutness). Og faktisk er det netop denne intentionalitet eller aboutness som Franz von Brentano har udnævnt som det psykiskes definerende træk. Brentanos kriterium er i dag rimeligt alment accepteret. Skal man forklare, hvad det psykiske er, og hvordan det er muligt, skal man forklare, hvad intentionalitet er, og hvordan det er muligt.⁴

Vi får altså disse sammenknytninger:

Det psykiske = intentionalitet = det udvalgskategorielle

³ Det hører med til historien om relativitetsteorien, at Einstein som barn fandt på at spørge sig selv om, hvordan verden mon ville være givet, hvis han red på en lysstråle? Denne øvelse kom der noget vældigt meningsfuldt ud af, idet Einstein indså, at verden fra en lysstråle måtte være *meget* anderledes end vores ordinære verden. Men bemærk, at Einstein ikke spurgte om, hvordan verden var givet for en lysstråle. Han spurgte, hvordan verden måtte være givet ham selv, hvis han red på en lysstråle.

⁴ Fænomenologien er grundlæggende om det intentionelle, men er samtidig traditionelt bundet op med det sensoriske (og hermed med et qualia-aspekt): heraf oplevelse og bevidsthed. Hvis vi – som vi har gjort – knytter det intentionelle (aboutness) til det udvalgskategorielle, så kan vi sige, at fænomenologien altid har befundet sig inden for fællesmængden af det udvalgs- og sansekategorielle (Ax. 11). Det kan man nok ikke få lavet om på. Derimod vil jeg mene, at intentionalitet *som sådant* ikke behøver at være bundet til oplevelse, men kan udtrykke det generelle udvalgskategorielle forhold uafhængigt af sin mulige sansekategorielle ledsager. For mig er dette en meget vigtig pointe, når det psykologiske skal placeres.

Hvor EPSY er uenig med MAPSY

.....

Jens' vej til MAXI kan kort siges sådan: Han tager (som psykologien)

(a) *Udgangspunkt i fællesmængden af det sanse- og udvalgskategorielle,*
(b) *Identificerer den som en fællesmængde af to mængder, der ikke er det samme, og*

(c) *Fremhæver det udvalgskategorielle som det psykisk afgørende (i modsætning til den herskende bias).*

Hans *prototypiske* forståelse af det psykiske bliver fuldstændig analog til denne opdagelsesvej.

Det psykiske identificeres i MAPSY med evnen til (i fællesmængden) at skille det udvalgskategorielle fra det sansekategorielle og fastholde dets autonomi.

Eller lidt mere konkret: Det psykiske er evnen til at fastholde det partikulære (genstanden som numerisk identitet) over/på tværs af/gennem dets sensoriske kendetegn (kvalitativ identitet). (Herved bliver i øvrigt forestillingen om *forandring* tilgængelig for subjektet. Forandring betyder nemlig, at noget forblivende skifter sine kendetegn. Det forblivende er det udvalgskategorielle, det skiftende det sansekategorielle. Det udvalgskategorielle får på den måde en vis affinitet til den gamle forestilling om substans, der netop er det underliggende og forblivende, der kan bære forandringer.)

Eller hyperkonkret: Det psykiske er Mendels evne til at fastholde sine ærteplanter numeriske identitet på tværs af deres skiftende sensoriske kvaliteter (blomsterfarver) og dermed opdage Mendels love [jvf. DMS, s. 190-192, 197-198].

Og på en måde er Jens jo selv en slags Mendel, der i fællesmængdens klosterhave fastholder og aftvinger sine planter deres særlige distinktioner og således kan formulere MAXI.

På den måde bliver - sat på spidsen - Jens' prototypiske psyke lig hans egen og knyttet til den potentielle videnskabeligheds kompetence. Men denne psyke udstrækker Jens beredvilligt til sine artsfæller, hvorefter det psykiske og det udvalgskategorielle bliver *et specifikt menneskeligt træk*.

At det er et menneskeligt træk er fuldstændigt korrekt. Hvis det imidlertid tillige er et *specifikt* menneskeligt træk, så betyder det, at de øvrige dyr (herefter blot dyr) er det foruden. Dyrene har ikke del i det udvalgskategorielle. Følgelig fungerer dyrene alene efter det sansekategorielle. Og i min Humeanske forståelse betyder det, *at der ikke er givet nogen verden af enkelting og egenskaber for dyrene*.

Det har jeg haft ondt ved at acceptere af primært to grunde:

1) For det første er det ikke til at få til at passe med vores spontane indtryk af dyr, enten som vi kender dem personligt eller har set dem på Discovery kanalen. Hvem, som har prøvet at lege med en kattekilling, kan opfatte den som en Cartesisk maskine? (Og det vil den være, hvis den alene fungerer sansekategorielt). Det er der i hvert fald ingen børn, der kan, og det er nok ingen dårlig rettesnor!

2) For det andet involverer det efter min opfattelse helt uoverstigelige teoretiske problemer. Personligt hører jeg til dem, der bevisligt tror på radikale kvalitative spring, ikke mindst hvad angår springet fra dyr til menneske. Forskellen mellem det sansekategorielle og det udvalgskategorielle er imidlertid så afgrundsdyb, at den sat som forskellen mellem dyr og menneske ville anbringe disse i så grundlæggende forskellige kategorier, at det ville blive mere end almindeligt teoretisk vanskeligt at forklare, hvordan mennesket kunne udvikle sig fra dyret. Hvis dyr virkelig kun er sansekategorielle maskiner, så forekommer det mig umuligt, at mennesket kan være noget radikalt andet. Da vi er noget radikalt andet, så forekommer det mig til gengæld omvendt umuligt, at dyrene kun er sansekategorielle maskiner.

Den første indvending er rimeligt socialt effektiv, hvis man bruger chimpanser som eksempel. Der er ingen, der finder det plausibelt, at chimpanser skulle være så grundlæggende forskellige fra os. Stort set alle er derfor enige om at give chimpanser andel i det udvalgskategorielle og dermed skubbe den grundlæggende delelinie et lille stykke ned i dyreriget.

Men når man rækker folk en lillefinger, bliver salamimetoden effektiv. For når folk først har accepteret chimpansers andel i det udvalgskategorielle, så bliver det svært at nægte hunde og katte samme ret. Skulle de virkelig være så principielt forskellige fra chimpanser? Nej, vel? Hermed kan det udvalgskategorielle udstrækkes til pattedyrene. Det kan måske være det specifikt *mammale* træk?

Mennesker har som pattedyr en utrolig rapport med andre pattedyr. (Hvilket troligt skyldes, at vi deler det emotionelle system, og tilmed uden væsentlige forskelle, som Lashley og andre har gjort opmærksom på). Alligevel kan også denne grænse undermineres, hvis man spørger, om det er troligt, at rotten er så grundlæggende forskellig fra skaden eller papegøjen? (Fugle er de eneste nulevende repræsentanter for dinosaurerne, der i 90 millioner år var pattedyrenes succesrige konkurrent). Selv om vi ikke forstår skader nær så godt som rotter, så er der alligevel ingen, der vil forpligte sig på det synspunkt, at der går en så fundamental skillelinie mellem rotter og skader, som forskellen mellem det sansekategorielle og udvalgskategorielle. Fuglene (og dermed dinosaurerne) kan derfor også få lov til at være lidt udvalgskategorielle, hvis rotter kan.

Men hvis skader kan, så kan det være svært at nægte det til krokodiller og skildpadder. Og hvis skildpadder kan, så må firben vel også have lov? Og hvis

firben tudser. Og hvis tudser monstro så ikke også gedder? Det er i hvert fald svært at angive en principiel teoretisk grund til at hævde den principielle forskel.

Efter at have købt fiskene opstår imidlertid en ny mulighed for at hugge hælene i. Vi kan nemlig sige, at det udvalgskategorielle er en egenskab, der knytter sig til hvirveldyret.

Hvirveldyr deler den egenskab, at de er organiseret omkring en central akse med muskler og et centralt nervesystem med hjernen som toppen af kransekagen. Det udvalgskategorielle kan således måske låses fast til hjernen?

Nogle vil efter hjerneåret sikkert være så glade for det, at de forbiser, at hele Jens' argumentation er vendt mod den opfattelse, at det psykiske er identisk med den slags kognitiv informationsbehandling, som hjerner excellerer i. Hjernen er det sansekategorielles triumf, men er derfor også utilstrækkelig i sig selv. I hvert fald kan den ikke være det udvalgskategorielles - og dermed det psykiskes - rod.

Desuden var vi lige lidt vel lumske i vores argumentation, for nervesystemet og hjernen begynder overhovedet ikke med hvirveldyrene! Disse dannelser begynder i primitiv form langt nede i invertebraterne, f.eks. hos planarier. Er vi først dernede (og hjernen alene i øvrigt er en utilstrækkelig platform for det psykiske), så er der næppe grund til at tro, at der findes en plausibel delelinie i dyreriget mellem det sanse- og udvalgskategorielle overhovedet.

Alle dyr får hermed del i det udvalgskategorielle, og det udvalgskategorielle er altså ikke et træk, der kan skille dyr fra hinanden. Forskellen mellem det udvalgskategorielle og det sansekategorielle går ikke *på tværs* i dyreriget, den går *på langs*. Sådan er i hvert fald min opfattelse.

Nogen kunne sige, at jeg hermed ufrivilligt har gennemført et *reductio ad absurdum* argument for mit synspunkt. Skulle en flagellat f.eks. kunne gennemføre en Mendeliansk operation? Nej, det kan den nok ikke, men det er heller ikke, hvad MAXI forlanger, sådan som jeg læser det.

Det udvalgskategorielles definerende træk er i MAXI udtrykt i Axiom 8a, der siger: "Enhver ikke-tom udvalgskategori indeholder en udvalgskategori med netop én genstand." Hvilket betyder, at hvis der findes en partikulær genstand, så vil der være en omfattelse, der udvælger denne genstand, og denne omfattelse kaldes udvalgskategoriell. Eller endnu mere konkret: Det udvalgskategorielle er identisk med evnen til at *få fat på* en partikulær genstand, hvis der er en.

Denne evne har flagellaten. Hvilket vi kan demonstrere ved et tankeeksperiment. Lad flagellaten svømme rundt i en skvat vand i en petriskål. Lad os dernæst udvælge en partikulær flagellat-foderpille fra dåsen af flagellat-foderpiller. Vi har hermed defineret en partikulær genstand (til overmål demonstreret fordi

vi har skullet bruge både mikroskop og en meget fin pincet for at få fat i foderpillen i dåsen.) Lad os nu droppe foderpillen forsigtigt ned i petriskålen. Hvis flagellaten også kan finde foderpillen og spise den (hvilket opfylder *få fat på* kriteriet), så har den også udvalgt en partikulær genstand. Det kan den! Både empirisk og teoretisk. (Den teoretiske sandsynlighed for, at flagellaten finder pillen, er i øvrigt 1). Ergo opfylder flagellaten MAXIs krav til udvalgskategori- alitet. (Og dermed falder den også ind under kategorien "psykisk-hed".)⁵

1000 års kristen-teologisk og 350 års Cartesisk indoktrinering har skematiseret vores forståelse således, at vi har ondt ved at anerkende, at psykiskhed (som et grundvilkår) er noget, som vi deler med dyrene. Det har jeg mødt som et evigt tilbagevendende problem, når jeg gennem årene har skullet redegøre for min opfattelse af, hvad det psykiske i grunden er. Folk vil gerne medgive aber psy- kiskhed, men de knurrer, hvis bænkebidere også skal have. Og de slår sig for hovedet, hvis amøber (for slet ikke at tale om bakterier) bliver indbefattet. Så meget kan tillært intuition og sprogbrug ikke bøjes. Der er tale om en *teoretisk* bestemmelse, siger jeg, men netop fordi teorien er temmelig konkret, støder også den an mod vante billeder. Det er derfor, at jeg elsker MAXIs principielle bestemmelse af det udvalgskategorielle. Det burde være en virkningsfuld kanon i EPSYs arsenal, idet den ikke alene præcist udtrykker det samme, men også gør det på en intimiderende ukonkret måde og med matematikkens vægt bag! (Des- uden er der - som en bonus - grund til at tro, at det, der nås på to helt forskellige måder og uafhængigt af hinanden, faktisk også er noget, der findes!⁶

De forskellige opfattelser af "psykiskhed" som EPSYs primitive psyke er oppe imod, repræsenterer i virkeligheden forskellige stationer i det psykiskes udvik- ling, som folk udvælger sig som prototyper for deres forståelse. Her først og fremmest den station, som vi deler med pattedyrene, eller den station, der er helt vor egen. Disse stationer er ægte, og prototyperne er i den forstand overhovedet ikke forkerte. Heller ikke *den særligt menneskelige* station, som Jens har valgt som sin prototype. Og selv om den efter min opfattelse ikke kan repræsentere det alment udvalgskategorielle, så kan den faktisk godt udtrykke en specielt menneskelig måde, som udvalgskategorielliteten kan udfoldes på.

Ole Elstrup har lavet en lykkelig distinktion mellem det, *at der er en kvalitet til forskel* og det *at der er en kvalitativ forskel*. Den kan bruges til at rydde lidt op i

⁵ Hvis der er nogen, der tænker med, må jeg lige sige, at der er forskellige måder, hvorpå det sanskategorielle kan interferere i det beskrevne eksperiment. Eksperimentet kan imidlertid designes, så det samme resultat opnås samtidig med, at enhver sanskategoriellitet udelukkes. Det er selvfølgelig vigtigt, men det gider vi ikke bruge tid på her.

⁶ Der er i øvrigt en tredje uafhængig udbyder på den selvsamme bane. Nemlig Ole Elstrup Rasmussen.

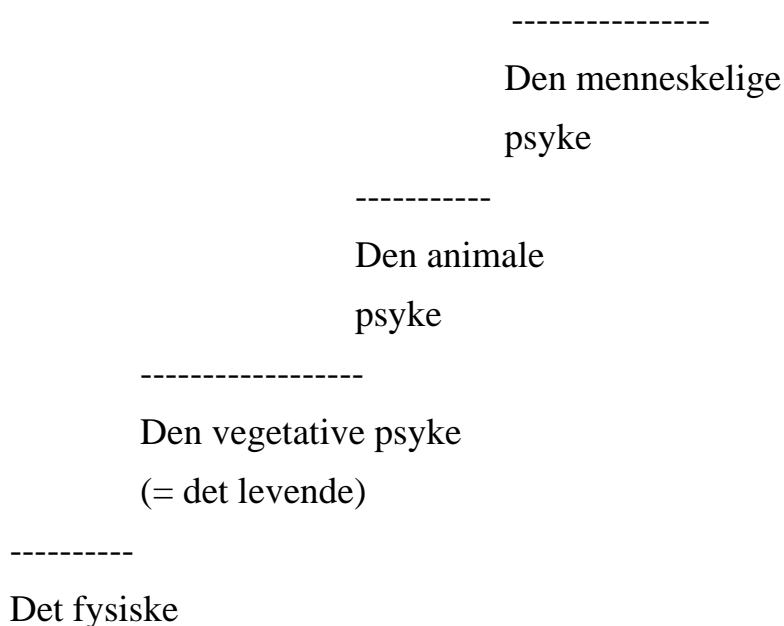
spørgsmålet, idet den anvendt på vores sag betyder følgende. Jens siger i DMS: "Der er en kvalitet til forskel mellem mennesker og dyr, nemlig det udvalgs-kategorielle." Jeg siger: "Det passer ikke. Dyr og mennesker har samme andel i kvaliteten det udvalgs-kategorielle. Den forskel Jens påviser, er ikke en kvalitet til forskel, det er en kvalitativ forskel. Nemlig forskellen mellem det udvalgs-kategorielle hos dyr og det udvalgs-kategorielle hos mennesker (som menne-sker). Det udvalgs-kategorielle hos mennesker udfolder sig på en særligt menne-skelig måde." Jens' påvisning er altså korrekt. Det er hans generalisering, der er falsk. (Men som man siger: Al generalisering er overgeneralisering! Og vi kan tilføje: Al overgeneralisering implicerer samtidig undergeneralisering!).

Heraf ser vi, at et lille klassificeringsarbejde, der sorterer det psykiskes forskel-lige stationer, kan være formålstjenligt, hvis vi skal besvare, hvad det psykiske i grunden er. Heldigvis er en sådan klassificering eller taxonomi allerede foreta-get af Aristoteles, og den kan (næsten) ikke forbedres. (Det skal vi se på i 4¾).

3M Taxonomien - kort fortalt

3M taxonomien er min sortering af psykologiens forskellige træk i et klassifikatorisk system, der tager højde for stigende fylogenetisk kompleksitet. Den bygger direkte på Aristoteles.

Aristoteles har en klassifikation eller taxonomi, der fordeler naturlige træk på en skala (trappe) fra det mest almene til det mest specifikke. Den ser således ud:⁷

- 1) Det fysiske er det, der kan bevæges. Alt materielt hører til her.
- 2) Den vegetative psyke har *herudover* sin egen bevægelsesformåen. Den svarer til evnen til at tage næring til sig, vokse og formere sig. Den svarer til den almene levende evne.
- 3) Den animale psyke har *herudover* evnen til stedbevægelse (lokomotion) og evnen til at sanse.
- 4) Den menneskelige psyke har *herudover* evnen til at tale, tænke og leve i samfund.

Et menneske, en hund, en plante og en sten er fælles om det fysiske. Et menneske, en hund og en plante adskiller sig fra en sten ved at have den vegetative psykes evner. Et menneske og en hund adskiller sig fra planten ved at have den animale psykes evner. Et menneske adskiller sig fra hunden ved at have den menneskelige psykes evner.

⁷ [...].

3M taxonomien er med to små ændringer identisk med Aristoteles' taxonomi.

Den ene ændring er, at der skydes en station ind imellem den animale psyke og den menneskelige psyke, der specifikt nævner evnen til overvejelse, hukommelse og fantasi. (Aristoteles nævner selv disse træk som tilføjelser til den animale psyke).

Den anden er, at 3M ikke ønsker at identificere det psykiske med det levende slet og ret. Samtidig med, at den accepterer det levende (inkl. egenskaberne nævnt under den vegetative psyke) som noget extra i forhold til det blot fysiske, så opfatter 3M det som mere hensigtsmæssigt at reservere betegnelsen "det psykiske" til det animale trin.⁸

Stigen i 3M taxonomien kommer derfor til at se således ud:

Det fysiske/ Det levende/ Den animale psyke/ Den mammale psyke/ Den menneskelige psyke.

De sidste tre trin kaldes henholdsvis M1, M2 og M3. Heraf navnet 3M. (M står for mening, men det er for omstændeligt at begrunde her. Man kan derfor læse det som manege. 3M taxonomien har netop 3 maneger for psykisk udfoldelse.)

Udover at arve alle egenskaberne i Aristoteles' taxonomi så besidder 3M taxonomien 3 interessante træk, som er værd kort at nævne.

1) Taxonomien modsvarer for psykologien markante stationer i psykens evolution.

a) M1 svarer til det animale livs psykologi og kaldes *psyche*. Den har gyldighed for alle dyr begyndende med de encellede.

b) M2 svarer til de nye psykiske evner, der optræder med pattedyret, herunder først og fremmest evnen til mental repræsentation, og kaldes *Mind*.

c) M3 svarer til menneskets særlige psykiske formåen. Denne har flere strenge og flere mulige navne. For tiden kaldes den *diskurs*.⁹

⁸ Bemærk at det i nogen grad er et spørgsmål om sprogbrug, da 3M ser det samme konkrete indhold i trinene som Aristoteles. Men sprogbrug er ikke uvæsentligt i sig selv. Sprogbrugen i 3M modsvarer en sprogbrug, der har været gældende siden senmiddelalderen, hvor betegnelsen psykologi blev indført, og den modsvarer det psykologiske vokabulars referencerum i vores hverdagsprog. F.eks. er vores hverdagsprog ikke så glad for at tilskrive psykiskhed til planter. Og der er al mulig grund til at lytte til hverdagssproget. Dets intensionelle arsenal og referentielle rum er den måske vigtigste kilde til den psykologiske genstandsværden!

⁹ Ved *diskurs* forstår jeg den særegne (men ikke særligt veldefinerede) historiegenererende måde, hvorpå mennesker er indbyrdes forbundne, og som er konstituerende for den menneskelige eksistensmåde. Der er mange facetter af denne måde, sproget er blot en, samfundsmæssigheden en anden. Diskurs indeholder også gerne de indsigter, som Rom Harré er ved at søsætte under betegnelsen diskursiv psykologi som det nye paradigme i psykologien. Men diskurs i min forståelse er langt mere alment.

2) Taxonomien peger på en særlig logisk følge imellem de tre trin.

a) I M1 identificeres det psykiske som et *eksternt forhold i verden*. (Vil blive tydeliggjort i Efter Studiebrevene 5).

b) I M2 tilføjes som det særlige en *internalisering* af forholdet i M1. Det psykiske optræder som det indre-psykiske = Mind. (Den fænomenologiske drøm er her en god prototype).

c) I M3 tilføjes som det yderligere særlige en *eksternalisering* af forholdet i M2. Mind eksternaliseres og optræder nu eksternt i verden som Mind-produkter (Erik Schultz' fine betegnelse). (Sproget er her en god prototype).

Denne skitserede rækkefølge, der danner en slags hegeliansk negationens negation - *extern* > *internaliseret* > *eksternaliseret* - er 3Ms mest spændende (men også noget udforskede) påstand. Forskellen mellem trinene kan udtrykkes på forskellige måder. Den nedenstående har relevans for vores diskussion. Vi tager den her, selv om dens betydning først vil fremgå i Efter Studiebrevene 5:

M1 Det psykiske er slet og ret, hvad det er.

M2 Det psykiske formår at *repræsentere* det psykiske.

M3 Det psykiske formår at *sætte* det psykiske *som genstand*.¹⁰

OBS!!!

I forbindelse med valget af denne betegnelse har jeg under trusler om blodhævn lovet Jens, at gøre opmærksom på, at denne slutningsrække er *absolut* ugyldig: Jens = MAPSY = M3 = Diskurs = Diskursiv psykologi = socialkonstruktivisme. Eller forkortet: Jens = socialkonstruktivisme! Sådan må det altså absolut ikke læses.

¹⁰ Selv om jeg har opereret med 3M taxonomiens forestilling siden 1980 (Engelsted, N.: Psykogenesen. Beskrivelse af vejen til et projekt. Psyke & Logos, 1. årg. nr. 1, 91-111.), så er det først for ganske nylig, at den fundamentale distinktion mellem M2 og M3, nemlig *at repræsentere noget psykisk* og *at have noget psykisk som genstand*, er gået op for mig. (Jeg har bare sammentænkt dem under kategorien udvidet genspejlen.) Hvordan jeg har kunnet forbise dette radikale skel, forekommer mig gådefuldt og fortvivlende, for denne distinktion er fuldstændig analog til det, som EPSY (ang. M1) er udviklet til at demonstrere. Vi må nok indse, at med århundreder på bagen, så er cartesianismen simpelthen *default*. Hver gang vi ikke tænker selv, så tænker cartesianismen for os. Og også indse, at der garanteret ligger masser af uopdagede distinktioner foran os. Distinktioner uden hvilke vi er dømt til intuitionens tvetydige vaghed, der ganske vist understøtter vores hverdagspsykologi på eksemplarisk vis, men som leder os på vildveje (overgeneralisering og fejkategorisering), når vi skal sætte akademiske ord på, som vi jo i princippet skal i denne branche.

3) Taxonomiens tre trin modsvarer temmelig nøje tre grundforestillinger om det psykiske, der har været dominerende i hver deres epoke.

a) M1 svarer til den *aristoteliske* forestilling om *psyche*, som havde gyldighed for middelalderens skolastikere frem til år 1600.¹¹

b) M2 svarer til den *cartesiske* (og lockeanske¹²) forestilling om *mind*, som et indre teater, der bliver epistemisk tvillingebror til den partikel-ontologi (fysik), der via Galilei o. 1600 helt overtager det naturvidenskabelige verdensbillede. (Det finder sted som et opgør med Aristoteles).

c) M3 svarer til den *senmoderne* forestilling om social *diskurs*, der udvikles af tænkere som Mead, Vygotski og Wittgenstein, og som har stridt sig frem til en dominerende position i det 20. århundrede. (Det finder sted som et opgør med cartesianismen, hvis moderne repræsentant er cognitive science).

Med andre ord: De tre grundlæggende forestillinger om det psykiske, som har domineret tænkningen i Europa, har fat i henholdsvis M1, M2 og M3. Men hvis det er 3M, de arbejder i, så indser vi, at der er noget galt med cartesianismen og lockeanismen, for samtidig med, at den identificerer noget rigtigt (mental repræsentation), så ønsker den at lade dette erstatte eller fortrænge kendsgerningerne fra M1. Den fjerner med andre ord sit grundlag og må resultere i subjektiv idealisme og skepticisme, hvilket også sker. Tilsvarende må der være noget galt med den senmoderne forestilling om social diskurs. Den identificerer noget rigtigt, og noget af dens kritik af cartesianismen er også rigtig, men fordi den ønsker at stå alene (uden M2 og M1), så er også den skåret af fra sit grundlag og må blive fritsvævende. Hvilket vi genfinder i dens ejendommelige forestillinger om altings relativisme.

3M taxonomien er på den måde et redskab til at identificere den rationelle kerne i forskellige konkurrerende paradigmer, og en påstand om, at det netop er *tilsammen*, at de er rationelle. Dvs. at den anviser psykologien en vej ud af sin berømte og tilsyneladende permanente teoretiske krise, hvor paradigmer prøver at

¹¹ Den blev indført fra den islamiske kulturkreds og erstattede mere platoniske forestillinger o. 1200. Gennem Albertus Magnus og Thomas Aquinas blev den meget materialistiske aristoteliske lære gjort til grundlaget for den katolske kirkes verdensbillede, hvilket banede vej for naturvidenskabelig tænkning og udforskning. Det skal dog bemærkes, at Aristoteles knytter en særlig dannelse til den menneskelige psyke *nous*, der er udødelig og sjælelig på en platonisk måde (måske som en cadeau til sin lærer?). Det har sikkert hjulpet aristotelianismen på dens vej ind i kirken. Det er denne sjæl i et materielt hylster, vi genfinder hos Descartes (*Res cogitans* over for *res extensa*). (NB: 3M medtager ikke *nous*).

¹² Rationalismen (Descartes etc) og Empiricismen (Locke, Berkeley, Hume, J.S. Mill etc.) deler den grundopfattelse, som vi kalder *mind*.

kværke hinanden. I den forstand er 3M taxonomien et almenpsykologisk værktøj. (Almenpsykologi kan - som navnet antyder - opfattes som a-paradigmatisk psykologi.)

3M taxonomien er vigtig i forhold til vores emne, idet distinktionen mellem M1, M2 og M3 kan hjælpe til at udrede forholdet mellem EPSY og MAPSY. Kort sagt: MAPSY og EPSY konkurrerer ikke i den samme manege. Mens MAPSY er en M3 interpretation af MAXI, så er EPSY en M1 interpretation. De skulle derfor begge kunne have gyldighed. I hvert fald hvis MAXI er et cirkus, der omspænder alle 3 maneger. Og det skulle det jo helst være.

Med 3M taxonomien i hånden kan vi tilmed tilskrive både MAPSY og EPSY en *særlig* betydning. Som M3-interpretation fanger MAPSY (formentlig) det *særligt menneskelige* i psykisk udfoldelse. Kronen på værket. Til gengæld fanger EPSY som M1-interpretation (formentlig) *det grundlæggende* i psykisk udfoldelse. Fundamentet.

Det grundlæggende er imidlertid ikke bare noget i kælderen, der kun kan interessere forskere ud i præmammale dyr. I 3M taxonomien udgør M1 ikke kun det, der gælder for præmammale dyr. Det udgør det, der gælder for *alle* dyr, inkl. mennesket. Det er altså i M1, at vi finder *den almene bestemmelse* af det psykiske. Da det utvivlsomt er MAXIs ambition formelt at udtrykke den almene bestemmelse af det psykiske, lad os derfor se hvad EPSY har at sige.

EPSY - det grundlæggende psykiske og dets struktur, 1. del. Liv, næring og den psykologiske verden

Om EPSY (Engelsteds Psyke-interpretation).¹³

Kort version

Man kan forstå, hvad det psykiske grundlæggende er, når man opdager den banale kendsgerning, at vi lever af føde.

¹³ Udviklingen af EPSY er beskrevet i følgende udgivelser:

Engelsted, N. (1989a): *Personlighedens almene grundlag bind II*, s. 13-87, Århus: Aarhus Universitetsforlag.

(Her udvikles den generelle idé i en bred beskrivelse.)

Engelsted, N. (1989b): What is the psyche and how did it get into the world? In: N. Engelsted, L. Hem & J. Mammen (eds.): *Essays in general psychology. Seven Danish contributions*. Århus: Aarhus University Press, p. 13-48.

(Her præsenteres den generelle idé i en kortere og mere direkte form.)

Engelsted, N. (1994a): Floden og svømmeren. I: J. Mammen & M. Hedegaard (red.). *Virksomhedsteori i udvikling*. Psykologisk Skriftserie, PIAU, Vol. 19, No. 1, p. 23-42.

(Her argumenteres der for, at denne opfattelse af, hvad det psykiske i grunden er, er almen. Dvs. har samme gyldighed for mennesket [som for andre dyr]. F.eks. hævdes det, at den modsvarer visse grundtræk fremhævet af eksistentialismen. I denne tekst formuleres også den opfattelse, at det udvalgskategorielle ikke er et menneskeligt særkende, men udgør et vertikalt og ikke et horisontalt snit i faunaen.)

Engelsted, N. (1994b): Værdi, verden og virksomhedsteori. I: K.-E. Sabroe, H. Kristensen & C. Hegnsvad (red.). *Psykologi i et jubilæumsperspektiv*. Århus: PIAU, s. 89-112.

(Heri specificeres 4 meget vigtige trin på subjektets vej til objektet. Desuden introduceres distinktionen mellem Ecology, Environment og Habitat.)

Engelsted, N. (1997a): Fortsatte betragtninger over Ψ I: P. Bertelsen, L. Hem & J. Mammen (red.). *Erkendelse, stræben, følelse*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

(Heri relateres EPSY til den fysiske verden, der er dens udgangspunkt. Og her fremstilles iøjnefaldende (grafisk), hvordan det psykiske optræder som forskellen mellem animalt liv og planteliv.)

Engelsted, N. (1997b): Det intentionelle versus det funktionelle. *Bulletin fra Forum for Antropologisk Psykologi*, nr. 2, s. 47-55. Århus: PIAU.

(Heri argumenteres for, at man skelner skarpt mellem det forhold subjektet sætter til sin omverden, og de mekanismer der realiserer denne sætten.)

Lang version

(Er selvfølgelig blevet ret lang, sorry! Er derfor blevet opdelt i to dele med separate noter. [...]. De to dele er:

I. Liv, næring og den psyko-logiske verden.

II. Det psyko-logiskes episke struktur.

I slutningen af II kommer jeg med et kvalificeret bud på MAPSYs placering i EPSY.)

I. Liv, næring og den psyko-logiske verden

3Ms M1 er det fælles for alle dyr (også for pattedyr, der har lod i M2, også for mennesker, der har lod i M3). Det er dermed i M1, at vi skal søge det alment psykiske. (M1 svarer i øvrigt også til det fylogenetisk tidligste - og er også i denne forstand det psykiskes *primitiv*).

M1 er iflg. 3M taxonomien det særlige, der kendetegner de levende væsener, vi kalder dyr. Hvad dette særlige er, får vi blik for, hvis vi sammenligner med det levende, der ikke har dette særlige, men kun de egenskaber som Aristoteles opregner under den vegetative psyke.

I praksis vil det sige, vi skal sammenligne planter og dyr.

Lad os først spørge, hvad planter og dyr er fælles om? De er netop fælles om det at være *levende*. Liv er ikke noget, som moderne biologi finder fornødent at definere (helt parallelt til at moderne psykologi ikke finder fornødent at definere det psykiske), men heldigvis er Aristoteles' bestemmelse temmelig præcis. Liv er noget, der vokser og formerer sig, og gør det ved at tage næring til sig. Det er formerings- og vækstsiden (celler vokser og deler sig), der er knyttet til genetisk reproduktion, og dette aspekt har stort set monopoliseret biologiens interesse for liv i det 20. århundrede. Den *intra-dermale* (inden for huden) side har været det helt centrale fokus.¹⁴ (På den måde er fysiologi og biologi praktisk taget blevet synonyme (test jer selv!), og fysiologi er i dag næsten identisk med biokemi.) Vækst- og formeringssiden er helt afgjort et sine qua non for liv. Men det er absolut ikke det eneste, og i en vis forstand heller ikke det vigtigste aspekt ved liv. Helt afgørende er, at noget for at være levende må *tage næring til sig*. At tage næring til sig er et *extra-dermalt forhold*. Liv kan altså ikke defineres inden for

¹⁴ Dette modsvarer af den naturvidenskabelige psykologis fokuseren på Mind, der som *internalisering* netop også - i hvert fald hvad angår mekanikken - er et *intra-dermalt* foretagende. Det er heller ikke gået spurløst hen over denne videnskab, at den starter som *fysiologisk psykologi* (Wundt) med direkte udgangspunkt i sansefysiologien.

hudens (eller cellemembranens grænse). Liv er altså ikke identisk med fysiologi.¹⁵

Mens den *intra-dermale* side hos planter og dyr er *principielt* ens (teksterne er forskellige, men bogstaverne er de samme, grammatikken er den samme og de 10.000 mest almindelige ord i vokabularerne er de samme), så er det på den *extra-dermale* side, at vi finder den afgørende forskel på planter og dyr. Det er måden, hvorpå de *tager næring til sig*, der adskiller dem grundlæggende.

Planterne skaffer sig deres næring (energi) fra sollyset i form af fotoner, der "fanges" af lysfølsomme molekyler, der hedder klorofyl. Klorofylet udgør en slags solcelle i en kemisk fabrik, der bygger simpelt (højentropisk eller energifattigt) kultveilt og vand om til komplekst (laventropisk eller energirigt) sukker. Gennem *vildtraffinerede* kemiske processer styret af gigantmolekylerne DNA og RNA bruges sukkeret herefter som *byggemateriale* i organismens fortsatte genopbygning (vækst- og formering) og - forvandlet til ATP-molekyler - som *brændstoffet*, der driver processen. (Ud over kul, ilt og brint indgår også en række andre grundstoffer i opbygningen, men det er den lysdrevne kulbrintemaschine, der er den organiske verdens energetiske eksistensgrundlag).

Denne måde at skaffe sig næring på kaldes *fotosyntese*.

Dyrene adskiller sig grundlæggende fra planterne ved ikke at besidde fotosyntese. Da de på *indersiden* fungerer efter de samme grundlæggende biokemiske eller fysiologiske principper, og derfor behøver sukkeret på samme måde som planterne, opstår det *problem* for dem, hvordan de skal skaffe sig sukkeret? Hvis de skal leve, har de med andre ord en *opgave*, de skal løse.

Der er kun en løsning, selvfølgelig. Uden fotosyntese må dyrene være parasitiske på de levende organismer, der har fotosyntese. De må simpelthen tage sukkeret fra dem, der kan lave det. Dyr spiser derfor planter, eller de spiser andre dyr, der spiser planter. (Hermed etableres det, man kalder fødekæden).

¹⁵ Levende organismer er i termodynamisk forstand højtordnede (laventropiske) materielle systemer. For sådanne systemer gælder jvnf. den anden termodynamiske lov, at de uundgåeligt falder i orden eller nedbrydes (entropi). For at opretholde (eller øge) deres grad af orden over tid må de *udefra* have tilført energi. Det vil sige, at de må være *åbne*, og hermed indgår et større system end dem selv i deres bestemmelse. Naturen producerer hele tiden den slags mod-entropiske systemer (Prigogine), men det, der er de levende systemers kendetegn, er evnen til *at forbruge af deres orden/energi* på en sådan måde *at de vinder energi*. (I det sæt af sætninger, der definerer *liv* er dette som et distinkt træk helt afgørende). Hermed følger, at liv først og fremmest må forstås som et *extra-dermalt* fænomen.

Organismer, der ernæringsmæssigt kan selv, kaldes *autotrofe*. Organismer, der ernæringsmæssigt kun kan ved andres hjælp, kaldes *heterotrofe*. Planter er autotrofe, dyr er heterotrofe.

Næringsenergi, hvad enten det er lys eller organisk materiale, er altid noget, der kommer *udefra* og bringes *ind*. Grænsen mellem organismens *yderside* og *inderside* (defineret af en halvåben membran) udgør altså den *kontaktflade* mellem organismen og næringen, der er dens livsforudsætning. At være i *kontakt* er af allerstørste betydning for alle levende organismer. Hvis de er ude af kontakt længe nok, så dør de. (Men bemærk, at de kan være ude af kontakt for en tid uden at gå til grunde. Det kan ikke-levende dissipative strukturer ikke. En dissipativ struktur er en sådan, der gennemstrømmes af energi udefra og derfor kan blive kompleks, f.eks. tornadoer.)

Der er mange forskellige måder at være i kontakt på for en levende organisme, og mange forskellige måder at øge sandsynligheden for kontakt på. Det er i høj grad bestemt af næringsobjektets art og spatiale og temporale distribution. De mange forskellige *arter* er forskellige løsninger på dette grundlæggende problem, som alle arterne deler. The bottom line of "survival of the fittest" betyder simpelthen, at de organismer der relativt til andre organismer er heldigere med at kontakte den energistrøm, der driver hele den biologiske maskine, også er de organismer, der overlever (vokser og formerer sig).

Ud af evolutionen dukker to grundlæggende forskellige kontaktstrategier op, hvor den ene er den *stationære*, hvor næringen kommer til organismen, og den anden er den *mobile*, hvor organismen kommer til næringen. Den anden har en fordel og en ulempe i forhold til den første. Ved selv at gøre en indsats (mobilitet) øges sandsynligheden (alt andet lige) for kontakt, men indsatsen koster i form af energiforbrug og dermed nedbrydning. Facit af dette fine regnestykke afhænger helt af næringens art og spatiale og temporale distribution.

Kigger vi imidlertid i naturens facitliste, så ser vi, at *planter* har valgt den *stationære* strategi, mens *dyr* har valgt den *mobile* strategi.¹⁶ Dyrene har *bevægelsesorganer*, der muliggør *lokomotion*, dvs. stedbevægelse. De bevæger sig med

¹⁶ Selv om reglen er, at *autotrofe* er *stationære*, og *heterotrofe* er *mobile*, så gælder den nok for planter og dyr, men det er ikke en regel uden undtagelser. Der findes således organismer, der er autotrofe og mobile, f.eks. den encellede Euglena. Og der findes organismer, der er heterotrofe og stationære, f.eks. alle svampene (der passende kaldes rådpilanter). Da det er lokomotionen, der åbner verden, så er ingen verden givet for de heterotrofe svampe. Det kan derimod udmærket være tilfælde for den autotrofe Euglena (der dog både er heterotrof og autotrof).

andre ord *fra et sted*, hvor der ikke er næring, *til et sted*, hvor der er næring. Planterne venter bare på, at lyset kommer hen til dem.¹⁷

Kalder vi plantens grundlæggende måde at skaffe næring på for *fotosyntese*, så kan vi kalde dyrets helt anderledes måde for *seek-and-find*.

Fotosyntese og Seek-and-Find er "dimensioneret" helt forskelligt, og hermed optræder et afgørende skel i det levende.

Fotosyntesen involverer fotoner og molekyler. I forhold til organismens størrelse (selv hvor denne er mikroskopisk) er den fotosyntetiske begivenhed bittelille både i spatial og temporal udstrækning. Vi kan tale om en punktbegivenhed, der finder sted på selve membranens kontaktflade. Fotonerne og de energifattige molekyler befinder sig på denne flades yderside, og det resulterende sukker på dens inderside. Det kan derfor også kaldes en fladebegivenhed.

Lad os kalde den model, der beskriver det for en *interface*-model. Vi kan illustrere den med to spidser, der vender punktformet mod hinanden. Pilen til højre er der, hvor sukkeret er etableret indenfor. Pilen til venstre er de ingredienser, der skaber sukkeret. Og hele næringsfremskaffelsen finder sted lige der, hvor de to spidser møder hinanden:

Når et dyr indtager sukker, er der selvfølgelig også et punkt, hvor sukkeret bringes udefra og ind på indersiden af membranen. Hvor sukkeret *konsumeres*. Der er to trin, som er tydeligere at skelne hos dyret end hos planten: Først: sukker på ydersiden (= *fundet!*). Dernæst: sukker på indersiden (= *spist!*). Vi ser også, at denne begivenhed har større spatial og temporal udstrækning end fotosyntesens, alene fordi sukker er en betydelig større entitet end fotoner og simple molekyler som kultveilt og vand. Vi kan begynde at tale om genstandsmæssighed her, hvad der forekommer langt vanskeligere, når vi snakker om plantens næringsingredienser. Det er imidlertid ikke den afgørende forskel. Forskellen ligger i en meget større dimensionering end den, som næringsens genstandsmæssige udstrækning repræsenterer. Selv om sukkerkorn er så store, at de kan kvalificere som genstande, er de stadig af mindre dimensioner end organismen selv. Og

¹⁷ Planter har også en slags "mobilitet", selv om de er stationære. De kan øge sandsynligheden for kontakt ved *vækst* af kontaktfladen og/eller ved *orientering* af kontaktfladen. Væksten og orienteringen er ofte et produkt af selve lyspåvirkningen (lyset trækker så at sige planten til sig), men den kan også finde sted uden stimulering, dvs. som efter et tidsskema, som f.eks. når visse planter åbner sig om morgenen og lukker sig om aftenen, selv om de er anbragt i et konstant mørkt eller konstant lyst rum. Det er i øvrigt den slags "plante-mobilitet", som Jaques Loeb kaldte *tropismer*, og som han opfattede som grundlaget for både dyrisk og menneskelig adfærd. Loeb var John B. Watsons lærer og inspirerede ham til den behavioristiske stimulus-response psykologi.

den store forskel ligger i dimensioner, der klart overstiger organismens egen størrelse.

Hvis dyr, ligesom planter, lå på ryggen med åben mund og ventede på at sukkerknaldene kom sejlede ned fra himlen, så var der ingen væsentlig forskel. Men det gør de netop ikke. De opsøger *aktivt* (ved egen kraft) sukkerknaldene. Det er netop det *seek*, der indleder *seek-and-find*.

Vi ser med det samme, at som *enhed* betragtet, så må *seek-and-find* være en begivenhed med udstrækning i tiden. Alle begivenheder har selvfølgelig en vis tidsmæssig udstrækning, således også fotosyntese. Men her var udstrækningen så kort, at man med rette kan tale om en punktbegebenhed (den tid det tager et foton at forvandle kultveilde og vand til sukker, og det er garanteret væsentligt kortere end et hjerteslag). *Seek-and-find* er derimod ingen punktbegebenhed. Fra dyret påbegynder sin lokomotion til fødeemnet findes, kan der gå rimeligt lang tid. *Seek-and-find* har derfor betydelig varighed (tænk på myrer eller hajer eller duer eller løver). En væsentlig grund til denne varighed er, at lokomotion tager tid. Det tager tid for dyret at bevæge sig fra det sted, hvor der ingen føde er, til det sted, hvor der er føde. Den betydelige temporale varighed modsvares altså af, at *seek-and-find* sædvanligvis finder sted i et spatialt rum, der har betydelig udstrækning i forhold til organismens egen udstrækning. Rummet er simpelthen som regel *meget* større end organismen selv (tænk igen på ovennævnte dyr).

Hermed har vi ingredienserne til at konstruere en *verden*. Lad os kalde en aktivt søgende organisme for *subjekt*. Lad os kalde det, den søger for *objekt*. (Læg i øvrigt mærke til den vidunderlige fusionerede dobbelt-betydning af ordet "objekt" - nemlig på den ene side det, der bliver søgt, og på den anden side det, der bliver fundet - som noget man kan få fat på.) Givet Subjekt og Objekt har vi jvnf. det netop sagte også subjektets og objektets nødvendige *rum*. Dette rum har en større *spatial* udstrækning end subjektet selv. Modsvarende denne spatiale udstrækning har rummet også *temporal* varighed. Eller sagt med andre ord: Dyrets særlige måde at skaffe sig næring på anbringer det med nødvendighed *i en spatialt udstrakt og temporalt varig verden indeholdende objekter*. Det er simpelthen *dyrets verden*. Eller *livsverden*. Heri *eksisterer* det som *Dasein* (Being-in-the-world), hvis man vil. (Og det er hvad subjekt betyder).¹⁸

¹⁸ At dyret *eksisterer* i dette rum er givet ved ernæringsmådens særlige logik uafhængigt af, om dyret selv *oplever* det. Men *vi* oplever det selv, og da vi er et dyr, kan man overveje, hvad der skal til for, at det kan opleves. Vi kan i hvert fald konstatere, at tre betingelser *skal* være opfyldt. For det første skal dyret faktisk eksistere i det beskrevne relationssæt for at det kan sætte formen for dens oplevelse. Denne betingelse er opfyldt. For det andet skal det have en måde at konstatere objektet (fødeemnet) på, når det møder det. Når organismen finder objektet, skal den kunne sige fundet! Det har alle dyr. De dyr, der ikke kunne "genkende" føden er forlængst døde. At der derfor lever dyr, fortæller os, at det kan de. For det tredje skal dyret have et indre mål for varighed. (Varigheden er ret central for formningen af denne animale verden). Men her var vores hjerteslags metafor slet ikke ringe. Galilei startede sin karriere ved at bruge sine hjerteslag som

Læg straks mærke til, at dyrets *verden* ikke er plantens. Planten eksisterer ikke i en sådan verden. Og måske overhovedet ikke i en verden. Den eksisterer kun i sin overflade eller sit *interface*. Dyrets verden er imidlertid ikke reducerbar til interface. For at udtrykke det, kan man kalde den model, der beskriver dyrets eksistensmåde for en *interspace*-model. Mellem subjektets sted og objektets sted er der en hel verden givet som spatialt og temporalt rum, og det er i denne verden (dette interspace), at dyret eksisterer. For at modstille det interfacemodellen, kan vi måske illustrere det således:

$$S < \qquad \qquad \qquad > O$$

Læg i øvrigt mærke til, at det er grundtrækkene i denne *verden*, som Hume siger, at sanserne ikke kan give os. (Verden - som verden - er ikke givet os med sanserne). Og læg mærke til, at det derfor er disse træk, som Kant tildeler os som *det epistemiskes* (erkendelsens) aprioriske (før-sensoriske eller ikke-sensoriske) grundforudsætninger. Verden (tid, rum og eksistensen af objekter) er givet *forud* for sansningen.

Enig!!! Men vi går det skridt videre, der er tilladeligt for en realvidenskabelig forestilling (men nok ikke for en filosofisk-epistemologisk¹⁹). Vi siger: Og det skyldes, at disse grundforudsætninger er de logiske konsekvenser af dyrets særlige måde at tilegne sig føde på!

Man kunne kalde disse logiske konsekvenser for *psyko-logik*. Det er dem, som vi - helt eller delvis - henviser til, når vi bruger vort rige psykologiske vokabular. Disse konsekvenser er det *psykiske*. Det er EPSYs påstand.

Psyko-logik er altså en særlig sammenhæng eller *form*. Den har følgende definerende træk: Den har en begyndelse og en afslutning, svarende til begyndelsen og afslutningen angivet i *seek-and-find*. Den er altså grundlæggende struktureret som et *forløb* i tiden eller en *historie*. Man kan sige, at den har en *episk* eller *narrativ* struktur. Den udgør selv et tidsrum af en sådan varighed, at det er muligt for den at indeholde eller omfatte konstaterbare begivenheder af kortere va-

tidsmåler. Vi kan derfor sige, at hvis der findes interne (fysiologiske) processer i organismen, der 1) har mindre varighed end det, der skal måles, og 2) kan summeres, så har organismen i princippet mulighed for at måle varighed. Det er næppe grund til at tro, at selv encellede prokaryoter ikke skulle have processer, der kan opfylde disse betingelser. Summa summarum: Det er svært at finde en principiel grund til, at dyrene ikke skulle kunne opleve deres *verden* i en eller anden von Uexküllsk variant.

¹⁹ Kant kunne sige: Hov, hov, du har allerede *forudsat* det, du påtager dig at forklare. Jeg kunne svare: *sure!* Det er hele ideen i empirisk videnskab at forklare det, der er *sat forud*. (Se i øvrigt fodnote 2 i Efter Studiebrevene 3, 12.3.98).

righed. På den måde bliver det en begivenhed, der indeholder og organiserer begivenheder. (Hvad det er for principielle begivenheder, skal vi se om lidt.) Hele formen svarer efter min opfattelse til det, vi omtaler, når vi bruger ordet *mening* (heraf M'et i 3M). De indeholdte begivenheder kaldes også *mening*, og er relateret til hele formen som *kontekst*. (Måske kan man sige, at formen er kendetegnet ved "metonymiske" - pars pro toto - relationer?). Fordi hele formen er defineret af en organismes bevægelse (lokomotion) *hen* til et objekt, der så at sige er *forudsat*, så udgør formen en stor *hen-visning*. Hvilket vil sige, at formen er *intentionalitetens* form. (Den opfylder derfor Brentanos kriterium for at tale om det psykiske.) Den gør det tilmed i betydningen *hen-sigten*, og forener dermed filosofernes epistemiske intentionalitet (aboutness) med psykologernes conative intentionalitet (målrettethed). Disse aspekter følger af heterotrofien, der samtidig betyder, at formen har immanent *problem* og *opgave*-karakter. For dyr har livet karakter af problem og opgave. Der indgår en særlig ejendommelighed i denne bestemmelse af formen. Formen danner dyrets *eksistens-form*. Men denne eksistens har to forudsætninger, jvnf. princippet *seek-and-find*. 1) Dyret kan kun eksistere, hvis der faktisk uden for dets membran eller grænse *er* eller *findes* (sic!) et næringsobjekt. Dvs. den livsdefinerende energikilde. Her er det eksterne fødeobjektet dyrenes absolutte livsforudsætning, som sollyset er planternes. Vi kan kalde det den *objektive* forudsætning, der dikteres af termodynamikken. 2) Dyret kan kun eksistere, hvis det *selv* (dvs. ved egen kraft) op søger dette næringsobjekt.²⁰ Vi kan kalde det den *subjektive* forudsætning, der dikteres af heterotrofi-problemet, som det stiller sig for dyret. På den måde kan man sige, at dyrets eksistensform *på én gang er objektivt givet og subjektivt skabt*. (Hvilke problemer denne uløselige dobbelthed kan skabe for den analytiske tænkning, kender vi fra filosofi- og psykologihistorien). Eksistens-formen kan genfindes i begrebet *handling*, og i analysen af handling (f.eks. Charles Taylors) ser man netop ejendommeligheden komme til udtryk. Der er kun tale om handling, hvis der er et mål. Men der er kun et mål, hvis der er tale om

²⁰ Ordet eksistens er flertydigt. Her betyder det mere end blot at være. Det er en form for kvalificeret væren. Vi læner os op ad eksistentialismens betydning af ordet eksistens. Et dyr der ligger bevidstløst i en hospitalsseng og bliver fodret gennem slanger eksisterer ikke, det er blot. Eksistens implicerer altså her det "at kaste sig ud i *verden*". I den forbindelse er det værd at nævne, at de to grundlæggende former for insufficiens identificeret af eksistentialisterne nøje modsvarer *seek-and-find* formen. Eksistentialisterne taler om *livsangst* og *dødsangst*. Med en flyveanalogi svarer det til angsten for *at lette* og angsten for *at lande* (terminalangst!). Med en kortspilsanalogi svarer det til angsten for *at åbne* og angsten for *at lukke*. Det er klart at se, at det svarer til henholdsvis insufficiens, hvad angår *seeking*, og insufficiens, hvad angår *finding*. Hermed ikke sagt, at dyr almindeligvis er stedt i eksistentialistisk kvide i en Sartresk betydning. Men den dyriske væren sætter en grundstruktur, som også har gyldighed for en fransk intellektuel cafégænger med Weltschmerz.

handling. Handlingen og målet krydsdefinerer hinanden, de er ikke logisk uafhængige.²¹ Ligesom formen er defineret som et *tidsrum* er den også defineret som et *spatialt rum*. Dette rum har større udstrækning end organismen selv, og konstituerer således en *verden*. Ligesom formens tidsrum kan omfatte mindre konstaterbare tidsrum, kan det spatiale rum omfatte begivenheder af mindre spatial udstrækning. Rummet kan ikke alene opdeles i begivenheder, der finder sted til forskellig tid, men også begivenheder, der finder sted på forskellige steder.

Der er i denne objektivt givne og subjektivt skabte *psyko-logiske verden*, at dyrene eksisterer. Sten og andre blot fysiske ting eksisterer ikke i en sådan verden. *Verden* er ikke givet for dem. Blot levende ting som planter eksisterer heller ikke i en sådan verden. *Verden* er heller ikke givet for dem. Kun dyrene eksisterer i en sådan verden. Der er netop tale om den *animale* verden. Dette gælder uanset om dyrene *oplever* denne verden eller ej. Hvis de gør, så lever de ikke kun i en *psyko-logisk* verden, men også i en *fænomeno-logisk* verden. Man kan måske sige, at psyko-logikken beskriver, hvordan verden er *givet* for et subjekt, mens fænomeno-logikken beskriver, hvordan verden *viser* sig for et subjekt. Det sidste må imidlertid være i overensstemmelse med det første, selv om det har en ekstra kvalitet (den qualiske), og det er det første, som vi her er på jagt efter. (Hvis en forced choice procedure tvang mig til at vælge, ville jeg i øvrigt vælge at mene, at dyrenes psyko-logisk givne verden også viser sig fænomeno-logisk. Jeg mener som sagt, at der skal *gode* grunde til at udelukke dyrene fra fænomenologien, når vi ikke selv er udelukket fra den. Jeg mener ikke nogen- sinde at have set sådanne *Gode* grunde.)

Svarer vores oplevelsesverden til den psyko-logiske *verden*, som her er beskrevet? Ja, aldeles. (Og derfor må Husserl gribe til sin Epoché, når han vil grunde verden på fænomenologien i stedet for fænomenologien på verden. Epoché betyder at skille oplevelsen fra oplevelsen af verden, dvs. at sætte verden uden for parentes. Hvis det overhovedet er muligt, så kræver det megen lang øvelse, skal med det samme siges.) Men her viser Humes indsigt sin afgørende betydning.

²¹ Den logiske afhængighed betyder, at man ikke kan etablere formatet med afhængige og uafhængige variable og dermed heller ikke kan applicere den funktionsmatematik, der siden Galilei er blevet standard for videnskabelighed (science). På den måde forekommer den beskrevne *eksistensform* at være hinsides *scientific* forklaring. Hvilket selvfølgelig er knusende for psykologien, hvis der bare er noget rigtigt i det her beskrevne. Siden Galilei er den psykologiske videnskab nemlig hermed blevet afskåret fra den psykologiske genstand! For at forklare psykologien har man brug for Causa formalis og Causa finalis og ikke blot Causa efficiens. (Nogle ville her kunne sige, at også *seeking* må være igangsat af en forudgående begivenhed, der så kan tjene som causa efficiens. Det er denne tanke, som motivationspsykologien forfølger. Jeg mener imidlertid, at det beror på en utilstrækkelig analyse. Men det er en anden historie.)

Hvis vores oplevelse af verden alene beror på sanseerfaringen (hvilket er empiristernes teoretiske forudsætning), så kan den ikke give os verden (tid, rum, genstande med substans og alt det der). Jeg har allerede tilsluttet mig Humes indsigt, som jeg opfatter som den samme som MAXI udtrykker i Ax. 5: Det sansekategorielle kan ikke få fat på et partikulært objekt. Og derfor, tilføjer jeg, det sansekategorielle kan heller ikke få fat på den psyko-logiske *verden* som ovenfor beskrevet. Denne verden åbner sig simpelthen ikke for det slet og ret sansekategorielle. Når den åbner sig, må det derfor ske gennem det udvalgskategorielle, givet at det sanse- og udvalgskategorielle er et udtømmende sæt. *Seek-and-find* må derfor være en udvalgskategori. Lad os prøve at forfølge det.

EPSY – det grundlæggende psykiske og dets struktur, 2. del. Det psyko-logiskes episke struktur

I Poetikken definerer Aristoteles den episke eller narrative struktur ved at sige, at "den har en begyndelse og en afslutning og noget ind imellem." Sådan er det også med *seek-and-find*. Den begynder med *seek* og slutter med *find*, der så at sige angiver *menings-omfanget*. Men der er også noget ind imellem, som vi måske kunne kalde *menings-indholdet*. Under alle omstændigheder rummer *seek-and-find* en særlig struktur mellem sin begyndelse og sin afslutning, og dette kan kaldes det psyko-logiskes struktur. Strukturen udfolder sig som nævnt i tid og rum og udtrykker derfor særlige tidsmæssige og spatiale relationer eller stadier i subjekt-objekt forholdet. Faktisk kan man sige, at den udfolder de *forskellige* måder, som objektet kan være givet for subjektet på. Og dermed - som et mirror image - de *forskellige* måder, som subjektet kan relatere sig til objektet på.

Der er 4 grundlæggende måder, der fordeler sig som stadier mellem begyndelsen og afslutningen. (Jeg bruger planarien som konkret eksempel. Planarien kaldes også en fladorm, fordi den ligner en flad orm. Den er det laveststående dyr, som jeg har personlig fortrolighed med.)

a. Vi ser planarien svømme eller kravle (den kan begge dele) spontant rundt i sine omgivelser. Det gør den inden nogen kontakt er etableret med fødeobjektet (hvilket vi kan overtale os om, hvis vi lader være med at give den noget fødeobjekt). Dette trin, der indleder *seek-and-find*, vil vi kalde *søgen*. (Den spontane lokomotion kan dog per definition kun kaldes søgen, hvis der faktisk er et fødeobjekt at finde.²²)

b. Planarier lever (under laboratoriebetlinger) af kalvelever. Kalvelever er in-kontinent og sender duft- og smagsstoffer ud i omgivelserne. Så snart planarien med sine kemoreceptorer i forenden registrerer disse *spor* fra fødeobjektet, ændrer den adfærd til en stimulus-response modus, idet den lader sporet styre sig frem mod kilden, dvs. fødeobjektet. Dette trin kan vi kalde *sporing* eller *taxis* (den tekniske betegnelse).

²² Dette er ret vigtigt, men det rejser straks en masse intrikate problemer. Søgen kan nemlig kun bestemmes *diakront* og støder derfor hele tiden ind i vores trang til synkronicitet i bestemmelserne. F.eks. er jeg til sinds at sige, at der kun er tale om søgen i M1, hvis der faktisk bliver fundet noget (en slags operationel definition). Da det sidste (findingen) nødvendigvis sker senere end det første (søgningen), så definerer en senere begivenhed altså en forudgående begivenhed. Det kan vi ikke lide. Men det svarer til, at noget, der sker *nu*, er bestemt af noget, der sker i *fremtiden*. Hvilket er den *teleologiske* forklaring, som er en plage, men som på en eller anden måde er på spil ved *søgning*. Om der findes logikker, der har udforsket dette, ved jeg ikke? Hvis der gør, vil jeg da gerne have et præj.

c. Sporingen bringer til sidst planarien frem til sporets kilde: fødeobjektet. Fødeobjektet er imidlertid en fysisk genstand, der som alle fysiske genstande er kendetegnet ved genstridighed. Den øver materiel modstand. Før den kan fortæres, må planarien fysisk kontrollere genstanden. I planariens tilfælde består det i, at planarien med sit legeme omslutter og *fastholder* fødeobjektet. Dette trin kan vi kalde *fastholdelse* eller *håndtering*.

d. Planarien har ingen mund, men den har en snabel (pharynx) midt på undersiden af kroppen, og når planarien har fysisk kontrol med den genstridige genstand, så ruller den snablen ud som en støvsugerslange og begynder at fortære fødeobjektet. Hermed er vi ved det afsluttende stadie, hvor føden bliver bragt inden bords. Dette trin kan vi kalde *konsumtion*.

Skal vi opsummere, kan vi skrive grundformen *seek-and-find* således:

S/ /O

Vi har et *subjekt* og et *objekt* adskilt fra hinanden af et tomt *rum* (interspace) defineret af den *afstand* subjektet skal tilbagelægge for at nå objektet og den *tid*, som denne tilbagelæggelse tager. Dette spatio-temporale rum udgør subjektets *verden*. Subjektets søgende og findende bevægelse gennem rummet har imidlertid 4 logiske stadier, der kan skrives ind således:

S/ a, b, c, d /O

De udgør den psyko-logiske verdens struktur, og er defineret af såvel subjektets aktive bestræbelse og objektets beskaffenhed, som det dukker op hen ad vejen. Vi kan derfor sige, at de 4 stadier også repræsenterer 4 (de fire!) forskellige måder, som objektet er givet for subjektet.

Hvis vi begynder bagfra, kan vi beskrive disse objekt-måder således:

d: I konsumtionen optræder objektet som opfyldelse af livsnødvendighed og dermed som bekræftelse af det forudgående energiudlæg. (Vi har belønningens og reforceringens grund her). Lad os derfor kalde objektet på dette afsluttende stadie for materiel *værdi*.

c. Her optræder objektet som fysisk genstand kendetegnet ved materiel genstandsmæssighed (genstridighed). Vi kan simpelt hen kalde det objektet som *genstand*.

b. Her optræder objektet gennem en relation mellem objektet selv og de spor, som det (muligvis) har afsat. I modsætning til d. og c., hvor objektet var fysisk forhåndenværende henholdsvis lige inden for og lige uden for membranen, så er objektet her kun givet som en hypotese. Der er et ufravigeligt moment af sandsynlighed involveret. (Derfor kan c bekræfte eller reforcere b: "Gudskelov! Hypotesen holdt"). Objektet givet på denne måde kan vi kalde *spor*, *tegn* eller

image (hvor der er geometrisk isomorfi mellem objektet som en fysisk ting og tegnet, jvnf. Gibson.)²³

a. Her bliver det meget sværere, for subjektet er i dette stadie uden for objektets effektive materielle rækkevidde. Det er ikke indenbords i maven som i d. Der er ingen fysisk kontakt som i c. Der er end ikke det usikre materielle bånd, som sporet udgjorde i b. Der er slet og ret intet materielt bånd imellem dem, kun det tomme interspace. Hvis objektet er givet her, må det altså være givet ideelt. Vi kunne derfor kalde objektet på dette trin for *idé* eller *motiv* (som biologisk begrundet bevægelse).

Men findes objektet overhovedet på nogen måde i a? Dvs. findes søgen overhovedet? Det er EPSYs påstand, at det gør det, og at forståelsen af psyko-logikken som en egen grundform står og falder hermed. Hvordan skal det spørgsmål afgøres? Hvilke argumenter og hvilken evidens kan være med til at informere et svar?

Spørger man psykologien selv, så vil svaret være, at søgen ikke findes som en psykologisk realitet. Det er i hvert fald ikke explicit identificeret. For langt størstepartens vedkommende hedder psykologernes rækkefølge ganske enkelt b, c og d, mens a er udeladt. (Det gælder f.eks. Leontievs ellers så fremragende stadieteori). Det meste psykologi begynder derfor med sporing eller taxis (enten forstået som sansning eller som stimulus eller som information eller som tegn). Helt i overensstemmelse med det universelle forlæg i den britiske empirisme i øvrigt. Men hermed dukker Hume op og siger: *tegn* er ikke *ting* (og det er jo det, han på sæt og vis siger). De fleste psykologier siger OK, så er *ting* hinsides

²³ Man kunne kalde denne fase for Sherlock Holmes fasen i respekt for verdens største menneskelige sporjæger. Samtidig er det tegnenes og tegnlæsningens fase. Dvs. det er her, at semiotikken begynder. (Semiotikere som Eco og Sebeok har i øvrigt moret sig med netop at drage denne parallel mellem Holmes og semiotikken, kraftigt inspireret, formoder jeg, af C.S. Peirces Holmesagtige stunt om bord på dampskibet Bristol i juni 1879). For semiotikere er alting tegn (Peirce), men denne grunden verden på tegn er *for sent ude*, for uden søgen kan der ikke være tegn. I hvert fald ikke tegn som *information*. Hvad er nemlig information? Information er en forskel, der gør en forskel (Bateson?). Begrebet forskel er i høj grad et fysisk begreb. Det er som sådant Shannon og Weaver definerer det, og det er rigtigt. Som fysisk størrelse fortælles imidlertid intet om, (og det gør Shannon og Weaver klart opmærksom på), hvad forskel forskellen gør? Hvad *mening* forskellen giver. Derfor skal dette med, for at man kan tale om information, som noget, der informerer: Information er det svar, man får på et spørgsmål (Bateson?). For at information skal informere, må der altså gå noget forud for den *betegnende* forskel. Et spørgsmål. I vores psyko-logiske epos er det netop *søgen*, der udgør det spørgsmål, som tegnene tilbyder et svar på. Men uden spørgsmål, er det ikke et svar og derfor heller ikke meningsgivende information. At lade verden begynde med tegnene eller med informationer er derfor ganske utilstrækkeligt. Verden må begynde med et spørgsmål, og dette spørgsmål er søgen.

psykologien. Nogle psykologier (materialistiske og den slags) mener imidlertid, at *ting* skal med, hvis psykologien skal modsvare vores virkelige omgang med verden. De kan så gøre opmærksom på, at efter b følger c. Og fastholdelsen i c afslører, at objektet er mere end et tegn. Det er præcis det, som Jens har gjort i et opgør med Tranekjær Rasmussen: At hævde c's uafhængige betydning i relation til b. Det sansekategorielle egenskaber er identiske med relationerne i b. Det udvalgskategorielle egenskaber er derimod afgørende, når vi taler om relationerne i c. Hermed bliver det udvalgskategorielle den *fastholdelse*, der giver os objektet som en genstand med numerisk identitet (dvs. en identitet *ud over* den sensoriske). Det er, hvad MAPSY siger + selvfølgelig, at det kun gælder for mennesker, dvs. M3. På den måde er MAPSY en M3c teori.

Slaget i psykologien, som Jens på den danske front har været deltager i, har stået omkring *tegn* og *ting*. *Idé* og *værdi* har man derimod ikke fokuseret på.²⁴ Man har interesseret sig for det, der er inden i den animale eksistensforms ramme, men ikke for rammen selv, der netop defineres af *seek* (objekt som *idé*) og *find* (objekt som *værdi*). Denne ramme har man overladt til filosofien. Jeg tror imidlertid, at dette er "to sell psychology short". EPSY forsøger derfor at anbringe rammen på lystavlen.

Nu er der næppe nogen, der vil betvivle *konsumtionens* realitet og dermed objekt som værdi. Man mener højst, at psykologi ikke omhandler værdier (et almindeligt men højst ejendommeligt synspunkt). Problemet koncentrerer sig derfor til spørgsmålet om, hvorvidt *søgen* kan siges at være en realitet.

Mit argument for, at *søgen* er en realitet, skal være dette.

For at tale om *søgen* som en realitet skal vi have en reel forbindelse mellem subjekt og objekt. De skal være bundet til hinanden. Men der må ikke være tale om den fusionerede materielle forbindelse, vi finder ved konsumtion. Der må heller ikke være tale om den materielle fysiske nærkontakt, vi finder ved fastholdelse. Ej heller må der være tale om den lidt mere diffuse materielle fysiske fjernkontakt, vi finder ved sporing. Der må slet intet materielt bånd være imellem subjekt og objekt, de skal være ude af materiel kontakt, og alligevel må vi kunne tale om en reel forbindelse.

²⁴ Bemestringen af *tegn* og *ting* er netop det, som *funktionelt* kan optimeres. Det udgør derfor platformen for den udvælgelse af mere og mere effektive funktioner, der kendetegner udvælgelsen af the fittest i evolutionen. (Sanseorganer, muskler og hjerner handler om at optimere bemestringen af tegn og ting). Det optimerbart funktionelle finder vi derfor først og fremmest inden for *seek-and-find* rammen. Det er indholdet, der konkurreres på (sporing og håndtering) ikke rammen selv. Psykologien har altid (selv hos Aristoteles) haft en funktionel bias, og det har den moderne anvendte psykologi også. Den forsøger netop at optimere funktioneringen hos sine kunder. Dette kan være en forklaring på, at rammen ligesom er kommet "for langt ud" for psykologien.

I en reel og temmelig principiel henseende kan vi tale om en sådan forbindelse. Der er nemlig en nødvendig logisk forbindelse mellem subjektet og objektet, som vi kan udtrykke på den måde, at en levende organisme som levende organisme er utænkkelig uden, at der til den modsvarer en ydre næringskilde. Dette er den mest elementære og grundlæggende biologiske kendsgerning og følger af termodynamiske kendsgerninger. Disse kendsgerninger har vi udtrykt med *subjektet* som organismen og *objektet* som den eksterne næringskilde. Fordi subjektet forudsætter objektet, kan vi også tale om en logisk - eller bedre *øko-logisk* - forudsætning. subjektet og objektet er - forud for sporing, fastholdelse og konsumtion – *økologisk* forbundne. Den økologiske forbindelse er en nødvendig forudsætning for at tale om søgen, men den er ikke tilstrækkelig. Søgen er noget, der praktisk finder sted i verden givet som en materiel struktur (her først og fremmest en scene udstrakt i tid og rum). Vi kan sige, at søgen også må komme til udtryk som en *environmental* kendsgerning. Søgen må være en forbindelse, der faktisk fysisk afstedkommer, at subjektet når objektet. Den økologiske forbindelse er ikke tilstrækkelig, vi må også demonstrere en environmentalt virksom forbindelse. Der må kort sagt være en elastik mellem subjekt og objekt. Og en anden elastik end den fysiske kontakt beskrevet under b, c og d. Kan vi påvise en sådan ikke-materiel eller usynlig elastik?

Lad os igen lave et tankeeksperiment. Og lad os igen begynde bagfra, og tage fat i fødeobjektet inden i planariens snabel (d), lad os trække det ud af snablen og vriste det ud af planariens omklamring (c), lad os flytte det ud af fysisk kontakt med planarien men stadig inden for spor-kontakt (b). Slipper vi nu - og planarien ikke er blevet alt for hjerneskadet - så vil planarien bevæge sig tilbage igen via b og c til d. Her er der elastik mellem subjekt og objekt, og det er tilmed en materiel elastik (med en slags nærkontakt hele vejen, sporingens fjernkontakt er jo en lang sekvens af nærkontakter). Ingen vil selvfølgelig have problemer med denne forbindelse.

Lad os nu gentage eksperimentet, men denne gang fortsætter vi ud over enhver spor-kontakt. Fødeobjektet anbringes *helt ude af enhver form for materiel kontakt* med planarien. Så slipper vi. Resultatet bliver præcis det samme som før. Planarien bevæger sig igen tilbage, denne gang via a, b og c til d. Igen er der tydelig elastik mellem subjekt og objekt. *Søgen* er derfor ligeså meget en realitet som *sporing* og *fastholdelse*.

At elastikken ikke denne gang er materielt båret over hele strækningen, gør det ikke til mindre elastik, for resultatet bliver ganske det samme. Vi må blot sige, at et stykke af vejen er elastikken ikke af materiel beskaffenhed (i hvert fald ikke i samme betydning som ved b, c og d). Og hvor der er forbindelse, men ikke materiel forbindelse, vælger vi at tale om *ideel* forbindelse. (Men det ideelle kan så her opløses i den materielle beskrivelse af *hele* systemet, som vi har kaldt form, eksistensform eller livsverden.)

Hermed fremgår - og det er *meget* vigtigt - at den ideelle forbindelse (Objektet givet som *idé*) ikke må forstås som noget *inden i* subjektet. Logikken implicerer intet intradermalt, og det vil sige, at *psyko-logik* intet principielt har med dyrets inderside at gøre.²⁵ Planarien har altså ikke en idé i konventionel forstand. (Noget sådan optræder først ved M2). Forbindelsen er givet i kraft af hele systemet, der udgør den animale verden genereret af *seek-and-find* ernæringsmåden. Det er derfor, at det psykiske i M1 grundlæggende er et forhold i verden og eksternt i forhold til subjektets inderside.

Hvordan forholder denne forståelse sig nu til MAXI?

Det er nemt at se, at *sporing* eller *taxis* (b) i EPSY er identisk med det sansekategorielle. Det er også dette som MAPSY identificerer som det sansekategorielle.

Det er også nemt at se, at *fastholdelse* (c) i EPSY har en umiskendelig lighed med det, som MAPSY identificerer som det udvalgskategorielle (eller måske mere præcist: som fællesmængden af det udvalgs- og sansekategorielle, hvilket selv er udvalgskategorielt). Der er selvfølgelig den forskel, at *fastholdelse* som EPSYs M1c ikke er ganske identisk med MAPSYs menneskelige fastholdelse (M3c i EPSY), men lad os forbise det et øjeblik.

Men hvad er så *søgen*?

I EPSY er det *klart* defineret som *ikke-sansekategorielt*. Hvis det sansekategorielle og det udvalgskategorielle derfor udgør et udtømmende sæt, så vil udelukkelsesmetoden konkludere for os, at *søgen* er udvalgskategorielt.

Men hermed sprænger vi klart M3c interpretationen af det udvalgskategorielle som identisk med menneskelig fastholdelse, og vi gør det endda på to forskellige måder.

For det første hævder vi, at *fastholdelse* på simpelt dyrisk plan (M1) er ligeså udvalgskategorielt som fastholdelse på menneskeligt plan (M3). Både M1c og M3c er udvalgskategorielt. Hermed har vi afvist MAPSYs dyr-menneske-barriere som en udvalgskategoriell barriere. (Men vi husker lige Ole Elstrups distinktion mellem at have en kvalitet til forskel og have en kvalitativ forskel. Vi siger bestemt ikke, at M1c er kvalitativt det samme som M3c, blot at de har en kvalitet fælles: det udvalgskategorielle).

²⁵ Hvilket selvfølgelig ikke udelukker, at de mulige relationer mellem indre processer og psyko-logikken (= psyko-fysiologi) i sig selv kan være et ret interessant emne. Det er formentlig relevant, hvis man skal begrunde, at dyret kan opleve noget. Og på M2-trinnet er det helt afgørende, for repræsentationen af det psykiske kan ikke forstås uden hukommelse (*mind*) og hukommelse er med nødvendighed en intradermalt funderet proces. (Med M2 bliver hjerner psykologisk interessante, men ikke ret meget før.)

For det andet hævder vi, at det udvalgskategorielle ikke kan identificeres med fastholdelse, men at *søgen* også er et udtryk for det udvalgskategorielle. Mc er udvalgskategorielt, men Ma er det også. (Og vi hævder, at netop Ma udtrykker det psykiske i dets grundlæggende form).

Enten er disse påstande rigtige eller også er de forkerte. (Vi springer den mulige kombination over).

Hvis de er rigtige, så betyder det, at det udvalgskategorielle beskrevet i MAXI må være en mere almen og åben kategori end det, som MAPSYs M3c prototype præsenterer.

Hvis de er forkerte, så betyder det, at dette spørgsmål må besvares: Hvis *søgen* ikke er udvalgskategorielt, og heller ikke sansekategorielt, hvad er det så?

Det er kun Jens, der som Lord of MAXI i sidste ende kan beslutte om disse forskellige muligheder, men mit *udspil* er, at M1a er det mest primitive udvalgskategorielle. Kun objekter, der har en sådan materiel beskaffenhed, at de er *ting* og ikke kun *tegn*, kan opfylde de biofysiske krav til fødeobjekter. Ingen dyr lever eller har nogensinde levet af *tegn*. Dyrenes fødeopsøgning ender derfor i sidste instans med kapringen af en fødeting. Dvs. et partikulært objekt bliver udvalgt i denne proces. Hvis vi opfatter dette fødeudvalg som en tidsmæssig udstrakt proces med stadier, så er der vel grund til at sige, at udvalget begynder, når fødeopsøgningen begynder. Fødeopsøgningen kan opfattes som en slags *cone* i tid og rum, hvor den åbne ende først udgør den *satte muligheds* rum eller horisont, for derefter at blive indsnævret i *sporenes* informationsrum (men hele tiden med det ideelle objekt som forudsat), der dernæst snævres ind til *fastholdelsens* fysiske genstandsrum, for endelig at nå sin kulminationsspids med *konsumtionens* værdirealiserende opfyldelse. Hele *conen* er efter min mening udvalgskategorielt, blot skifter den farve undervejs fra rent udvalg (a) til det sansekategorielle båret af det ideelle udvalg (b) til det fysiske udvalgs regimentering af det sansekategorielle (c) til den konsumative opfyldelse af hele den udvælgende proces (d).

Hermed begynder udvalget med M1a. *Søgen* bliver dermed al udvalgs begyndelse og dermed det psykiskes mest primitive og grundlæggende form.

Denne påstand er langt fra veletableret. Den eksisterer kun som konklusion. Præmisserne og argumentet fra præmisser til konklusion er langt fra på plads. Der er mange store problemer tilbage, og utvivlsomt også mange usynlige distinktioner, uden hvilke vi kommer til at soppe rundt i kategorifejltagelser. En stor hjælp til at afgøre, hvorvidt MAXI kan imødekomme EPSYs M1a, vil det imidlertid være, hvis vi også får en bedre idé om, præcist hvad MAPSYs M3c egentlig går ud på? Jeg har her en forestilling, som jeg vil præsentere til sidst.

Under omtalen af 3M taxonomien nævnte jeg, at i M1 er det psykiske slet og ret, hvad det er; i M2 kan det derudover repræsenteres; og i M3 kan det derudover

gøres til objekt.²⁶ Vi kan nu skrive det sådan, idet vi bruger a, b, c og d, som det psykiskes indhold.

M1	S/ a b c d /O
	a b c d
M2	S/ a b c d /O
M3	S/ a b c d /O; (O = a ∨ b ∨ c ∨ d)

Det skal læses på den måde, at i M1 har vi et forhold mellem subjekt og objekt, der rummer stadiene *a*, *b*, *c*, og *d*. I M2 har vi et forhold mellem subjekt og objekt, der rummer stadiene *a*, *b*, *c* og *d*, og (tidligere erfaringer med) disse stadier kan repræsenteres og give mulighed for *overvejelse*. I M3 har vi det samme og her kan hvert af stadiene gøres til subjektets objekt (dette er ikke tilfældet i M2). F.eks. kan dette føre til, at subjektet har en *genstand* (M3c) som objekt. (Hidtil var det kun muligt at møde et objekt som genstand, og det er noget helt andet). At have en genstand som objekt, er det samme som at interessere sig for, hvad tingen er i sig selv. Noget sådant forekommer dyr absurd, eller rettere det forekommer slet ikke hos dyr. Der findes et navn for det, der lige i de her tider gøres til et bad name. Det kaldes *God-eye-view*. Det er slet ikke nogen dårlig betegnelse! Det er et perspektiv mennesket *faktisk* kan anlægge på tingene.

Et objekt er det, subjektet hungrer efter. I vores historie har objektet hele tiden været repræsenteret ved føde, fordi føde som objekt sætter den animale eksistensform, men hen ad vejen kommer der andre ting til, der udgør objektiver for subjektet (partner ved sexuel reproduktion, yngel ved yngelpleje, osv.). I M3 er denne objektsudvidelse kommet så vidt, at subjekt-objekt forholdet selv kan blive objekt. Kung-folket taler om "the little hunger after food and the big hunger after meaning". (Det synes jeg selvfølgelig er ret klogt). Dyr har nok kun den lille sult. Med mennesket bliver den store mulig.

Faktisk kan man sige, at 4 store projekter for den menneskelige ånd, som ingen dyr har lod i, netop er de fire stadiers objektmåde sat som objekt (dvs. mål i sig selv):

²⁶ Hermed er intet sagt om, hvordan og hvorfor M2 og M3 har disse egenskaber. At udfolde det kræver specielle teorier om M2 og M3. Jeg har (f.eks. i *Personlighedens almene grundlag* [Engelsted, 1989a]) skrabt nok i overfladen til at turde hævde disse træk, men herfra og til en fuldt udbygget teori er der langt.

- a. IDÉ > Filosofiens epistemologi og ontologi.
- b. IMAGE > Æstetikken og kunsten.
- c. GENSTAND > De empiriske videnskaber
- d. VÆRDI > Læren om værdier, axiologi og etik.

Hvis dette har noget på sig, og det har det måske, så svarer M3c i Jens' MAPSY til den videnskabelige objektgørelse af fastholdelse, der giver os objekter i deres rene genstandsbeskaffenhed. Dette er selvfølgelig meget forskelligt fra M1s lokale fastholdelse og M2 erindringsbaserede fastholdelse.²⁷ Hvis vi derfor identificerer det

²⁷ Hermed ser vi i øvrigt den kvalitative forskel mellem fastholdelse som M1c, M2c og M3c. Der er i alle tre tilfælde tale om udvalg, og også om udvalg i den specielle betydning af *fastholdelse*. Fastholdelse som udvalg er efter min mening bedst repræsenteret ved MAXIs axiom 11, der siger, at fællesmængden af en sansekategori og en udvalgskategori er en udvalgskategori. Det svarer til, at fastholdelse i både M1c, M2c og M3c implicerer en kombination af det sansekategorielle og det udvalgskategorielle (håndtering er umuligt uden at blive sensorisk informeret, selv Mendel må kunne læse sine skilte, derfor hører det sansekategorielle med ved fastholdelse). Fastholdelse af det partikulære involverer altid numerisk identitet af den simple grund, at fastholdelse omringer en lokation i rummet, der kun kan fyldes af én ting, defineret ved netop i et givet øjeblik at udfylde denne lokation i rummet. Det er, hvad numerisk identitet betyder. I den forstand er det netop fødeobjektets numeriske identitet, som planarien ved M1c omklammer. Her gælder i øvrigt allerede fra M1, at den numeriske identitet udgør en grund for de sansekategorielle forandrings figur. Så snart vi er nået fastholdelsens trin (M3c), så kan kamæleonen skifte nok så meget farve, den forbliver det samme objekt for predatoren. Det nye, der sker ved M2c, hvor erindring knyttes til den psyko-logiske formåen, er, at objektet kan fastholdes på en ny måde. Det kan (qua erindringen) fastholdes fra en situation til en anden situation. (I M1 er det ikke muligt).# Når noget registreres som "det samme" fra situation1 til situation2, så har vi numerisk identitet, der ligesom er frigjort i den situationsbundne tid. Pattedyr har denne evne. Der er en million psykologiske forsøg fra hunde til spæd- og andre børn, der netop sigter mod at demonstrere denne evne. Der er også objekt-permanens i M1, men den er helt bunden til den igangværende situation og ophører, hvis situationens kontinuitet brydes. Hos pattedyr, derimod, kan objekt-permanensen opretholdes, selv om situationen skifter. Om der tilføjes noget principielt nyt i objektpermanens-henseende med mennesket skal jeg lade være usagt. Men der sker i hvert fald det i M3c, at det fastholdte (objektet som *genstand*) kan gøres til objekt. Hermed tilbyder der sig en videnskabelig forestilling om numerisk identitet (det er faktisk videnskabens forudsætning). Den lille ombyttelse mellem objekt som genstand og genstand som objekt betyder, at også genstanden bliver noget i sig selv, hvorfor numerisk identitet også bliver noget i sig selv. Hvis det er numerisk identitet *an sich*, der skal være kriteriet for det udvalgskategorielle, så har dyr det selvfølgelig ikke. Den numeriske identitet, de fastholder, er hele tiden *für sich*, men ikke af den grund mindre numerisk identitet. Måske kan man også fange forskellen mellem dyr, pattedyr og mennesker ved at sige, at svarende til meningsudvidelsen fra M1 over M2 til M3, så kan objekt-permanensen (den numeriske identitet) være givet som kortvarig (M1), mellemvarig (M2) og langvarig (M3). Kortvarig betyder her bundet til situationen, mellemvarig: permanent over enkelt-situationer, langvarig: permanent over så mange situationer, det skal være (life itself).

Herved bliver det i øvrigt muligt, at knytte situationer og dermed meninger sammen. Mening kan ikke kun analyseres ned i skala (hvilket a, b, c, og d er udtryk for), de kan også syntetiseres op i skala. Hermed opstår meningsfænomenets grundlæggende *nestede* karakter. Hos mennesket er det kommet så vidt, at vi har forestillinger om en mening, der i udstrækning rækker over hele livet, og endda hinsides vores eget liv.

udvalgskategorielle med M3c alene, så bliver MAXI en teori om videnskabelig udforskning af genstandsverdenen. Selv om en sådan higher-order fastholdelse har megen overlap med menneskets daglige omgang med verdenen (videnskab er når alt kommer til alt kun en speciel udvækst på hverdagserfaringen), så tror jeg, at det nok bliver svært at klemme det *alment psyko-logiske* ned i den sko. EPSY forsøger derfor at træde skoen til. Om det i sidste ende er muligt, er så en anden sag. Det kan formentlig kun Jens afgøre.

Hermed slutter mit response. Jeg beklager, at det blev så langt.

Venlig hilsen Niels